

ÇOCUK, AŞAĞILANMAKTAN, OLUMSUZ SIFAT VE TANIMLAMALARDAN UZAK TUTULMALIDIR¹

Prof.Dr. Mehmet Zeki AYDIN²

Çocuk eğitiminde anne babalar, öğretmenler yani tüm eğitimcilerin çok sık yaptığı yanlışlardan biri de çocuğu aşağılamak ve olumsuz sıfat ve tanımlamalarla çağırmasıdır. Çocuğun hatalarından dolayı, asla onu küçültücü, benliğini yıkıcı, olumsuz adlarla çağırılmamalı ve kötü sıfatlarla tanımlamaktan kaçınmalıdır. Çocuk, tedbirsiz bir hareketle etrafına zarar verdiğinde onu hemen “dikkatsiz biri” olmakla suçlamanın faydası olmadığı gibi, çocuğun bu suçlamayı gerçekten hak edip etmediği de tartışılabilir. Derslerine çalışması için sürekli dil döktüğünüz çocuğunuza “tembel” sıfatını yakıştırdığınızda onu çalışmaya teşvik etmiş olmaz, tam tersi, onun çalışma çabalarını engellemiş olursunuz. Çünkü o bir tembeldir ve niçin çalışsın? Ona “tembelsin” demeden de zamanında çalışmanın önemini anlatabilirsiniz. Onu “pis olmakla” suçlamadan da temizliğin gereğinden bahsedebilirsiniz. Terbiyesiz, pis, tembel, dikkatsiz, geçimsiz, huysuz, şımarık, ukalâ, geveze, aptal, beceriksiz.. gibi sıfatlar çocuklardan uzak tutulmalıdır. “Akıllıca bir iş yaptığını sanıyorsun, öyle mi”, “Böyle aptalca bir şeyi nasıl yaparsın?”, “Sende hiç akıl yok mu?” gibi sözler, çocuğun kendine güvenini, benlik duygusunu yıkan sözlerdir. “Bir kişiye kırk gün (deli dersin deli, akıllı dersin akıllı olur) ne dersin o olur.” atasözünde bir kimsenin bilinçaltına sürekli telkinle bir takım inançlar ve duyguların yerleştirilebileceği vurgulanmaktadır.

Çocuğumuzun nasıl olmasını istiyorsak öyle sözlerle hitap etmeliyiz. Sürekli “akıllı oğlum, çalışkan kızım, iyiliksever yavrum, cömert kızım, çalışkan oğlum, aslan oğlum, temiz kızım, nazik çocuğum, kaymak kızım, bal oğlum” sözlerini duyan çocuk, zamanla bu sözlerin içini de doldurup, söylenen rolleri ve sıfatları benimseyecektir.

Çocuklarla ilgili yaptığımız kötü söz ve nitelermelerde bir başka sorun da çocukların bunları olduğu gibi anlamalarıdır. Çocuklar, duydukları şikayetleri kelime kelime alma eğiliminde olduklarından, anne babalarının ağzından dökülen “akılsız, dert, yaramaz, canavar, huysuz, durmak bilmez” gibi tanımlardan türlü türlü anlamlar çıkarırlar. Bu sözlerinin

¹ Bu yazı, “Çocuk Aşağılanmaktan, Olumsuz Sıfat ve Tanımlamalardan Uzak Tutulmalıdır”, **Hakses**, Ocak 2006 Ankara, Sayı:493,ss.19-20’de yayımlanmıştır.

² www.mehmetzekiaydin.com Email:mzekiaydin@mynet.com

düşünülmeyen ve abartılarak söylenen sözler olmadığını düşünemeyen çocuklar, önce ürkecekler sonra zamanla bu nitelemelere alışarak bu rolleri benimseyeceklerdir.

Çocukların bazısı için ağır söz ve azar, dayaktan daha zor dayanılır bir cezalandırma değildir. Hele bu ağır sözler ve azar, yabancıların yanında söylenmişse! Çocuklarının kabahatini ve onlara verdikleri cezayı tekrar etmekte sakınca görmeyen aileler vardır. Çocuğu kızdıran bu davranışlar, onu, kötü davranışı tekrar ederek inatlaşmaya götürebilir. Sonunda ne çocuk, ne de cezadan yarar umanlar bir sonuç elde edebilir. Önemli olan çocuğun iyiliğidir, onun aşağılanması, gururunun kırılması, küçük düşürülmesi değildir. Kabahati sık sık yüzüne vurulan çocuk arsız olabilir. Kabahat başlangıçta affedilir, onun sözle bile tekrarının hoş olmadığı, başkalarının böyle bir durumdan haberdar edilmesinin utanç verici olduğu çocuğa fark ettirilirse, çocuk utancı ile kendi içinde baş edebilir. Fakat başkaları işin içine karışır da işi alaya alırlarsa, çocuk kendini savunma gayreti ile utanmaktan vazgeçebilir.

Ne küçük çocuklar ne yetişkinler, kendilerine olumsuz bir ad ve sıfat verilmesinden hoşlanmazlar. Hele de başkalarının yanında küçük düşürülme, aşağılanmayı hiç kimse kabullenemez ve son derece incinirler. Bu nedenle, çocuk, hiçbir zaman hiçbir yerde küçük düşürülmemelidir. Başkalarının, özellikle arkadaşlarının yanında söz ve davranışlarla küçük düşürülen çocuklar, özgüvenlerini ve kendilerine saygıyı yitirebilirler.

Çocuk asla önceki hata ve acemilikleriyle birlikte anılmamalıdır. Esas olan her hatanın ilk defa yapılmış gibi karşılanması ve olumlu bir yaklaşım gösterilmesidir. Bu yaklaşımın ölçüsü de basittir. Siz, böyle bir durumda size nasıl davranılmasını istiyorsanız siz de çocuğunuza öyle davranın. Yılda bir defa pişirdiği yemeği yakan bir anne, “yakmadan yemeği pişiremez” damgasını yemekten hoşlanır mı? Hangimiz, kaldırımın kenarında yürümekte ısrar ettiğimiz için sokak ortasında enseimize bir tokat yemek isteriz.

Çocuğun, “ben kötüyüm” sonucu çıkarmasına neden olan, “Sen kötü bir çocuksun. Sen beni genç yaşında öldüreceksin. Daha iyisini yapabiliydin. İnşallah çocukların da senin bana yaptıklarının aynısını yapar. Allah belanı versin.” türünden sözler, çocuğu kırmakla kalmaz aynı zamanda suç üretmesine de neden olabilir. Bu tür iletilerin etkisi, çocuk için gerçekten, çok yıkıcı ve uzun süre sonra ortaya çıkar.

Anne babaların çoğu yetişkinlere aşağılayıcı sözler söylendiğinde onların kırılacağını ve ilişkinin zedeleneceğini çok iyi bilir. Ancak aynı şeyi çocuklara yapınca her nedense onların, kırılacaklarına ve ilişkinin bozulacağına inanmaz. Çoğu, çocukların, eleştirilmeleri gerektiğini ve üstüne üstlük bunu “çocukların iyiliği için” çok sık tekrarlanan “iyi ana babalık” görevi

olduğunu şiddetle savunur. Anne babalar, biri büyükler, öbürü çocuklar için iki ayrı dil kullanır. Annenin arkadaşı bir tabak kırdığında ona söyleyeceği, “Kaza oldu, önemli değil, üzülme sözüdür. Ama sekiz yaşındaki kendi kızı o tabağı kırsaydı, “Eyvah! En kıymetli tabağımdı. Niçin böyle sakarsın? Daha dikkatli olamaz mıydın?” gibi, sözler işitebilirdik. Anne babaların çocuklarının da bir insan olduğunu kabul etmeleri kolay değildir. Bu düşüncelerini önemli ölçüde değiştirmeli ve çocuklarını çok özel bir tür olarak görmekten vazgeçerek onları bir birey olarak algılamalıdır.